

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Norske banker og kredittforetak

Likviditet og soliditet

3. kvartal 2018

DATO:
19.12.2018

Innhold

1	LIKVIDITETSRISIKO	6
1.1	Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene	6
1.2	Likviditetsreserve	6
1.2.1	Total-LCR.....	7
1.2.2	LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer.....	7
1.3	Stabil finansiering	8
2	SOLIDITET	11
2.1	Soliditet.....	11
2.2	Kapitaldekning	11
2.3	Uvektet kjernekapitalandel	13
2.3	Store engasjementer	14

Sammendrag

Norske banker hadde god tilgang på finansiering i tredje kvartal 2018, men prisen på finansieringen økte noe. Både pengemarkedsrenten og risikopåslagene på obligasjonsgjelden har økt.

For bankene samlet sett var likviditetsreserven (LCR) 136 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018. Gruppen av store banker hadde en LCR på 132 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 165 og 171 prosent. Alle bankgruppene hadde en nedgang i LCR sammenlignet med utgangen av andre kvartal 2018.

Alle norske banker og kredittforetak oppfylte minstekravene til total-LCR i juli og august 2018. I september var en bank, Gildeskål Sparebank, i brudd med minstekravet til total-LCR. Kommunalbanken var i brudd med minstekrav i norske kroner for samtlige måneder i tredje kvartal 2018. Alle øvrige foretak oppfylte minstekravene i norske kroner, og alle foretak oppfylte minstekravene i øvrige signifikante valutaer i tredje kvartal 2018.

Samlet sett for bankene var andelen stabil finansiering (NSFR) 115 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018, en liten reduksjon på 0,8 prosentpoeng fra utgangen av andre kvartal 2018. Nedgangen skyldes lavere NSFR for gruppene store og mellomstore banker. Ved utgangen av tredje kvartal 2018 hadde alle banker en NSFR over 100 prosent.

Ved utgangen av tredje kvartal 2018 var bankenes rene kjernekapitaldekning 15,7 prosent, uendret fra samme kvartal i fjor. Uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio) var på samme tidspunkt 7,5 prosent, også uendret fra utgangen av tredje kvartal 2017. Uvektet ren kjernekapitalandel (ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapital) var 7,9 prosent, en økning på 0,3 prosentpoeng siste år.

Sparebank 1 Gudbrandsdal, Sparebank 1 Modum og Ria Financial Services oppfylte ikke det samlede kapitalkravet¹ ved utgangen av tredje kvartal 2018. Tre norske kredittinstitusjoner var i brudd med regelverket om store engasjementer. Finanstilsynet følger opp disse institusjonene.

¹ Det samlede kapitalkravet er summen av minstekrav, bufferkrav og pilar 2-krav.

Innledning

Rapporten oppsummerer og vurderer hovedstørrelser for likviditet og soliditet for norske banker i tredje kvartal 2018². Utviklingen vises for tre grupper av banker, store banker³ (DNB Bank, SR-Bank, Sparebanken Vest, SpareBank 1 SMN, Sparebanken Sør, SpareBank 1 Østlandet og SpareBank 1 Nord-Norge), mellomstore banker (øvrige banker med forvaltningskapital over 10 milliarder kroner) og mindre banker (banker med mindre enn 10 milliarder kroner i forvaltningskapital). Tallene er fortsatt under revisjon, og det må tas forbehold om at det kan komme endringer.

² Konsern for banker som leverer konsolidert oppgave og morbank for øvrige.

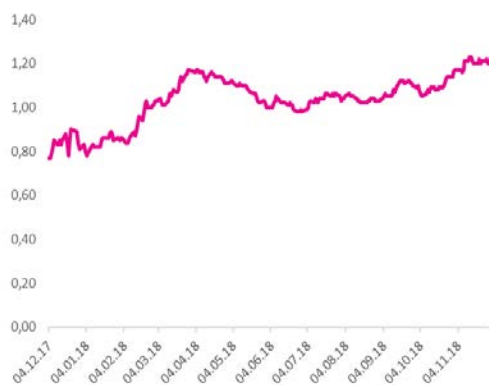
³ Nordea Bank Norge, som inngikk i gruppen store banker, ble omdannet til filial i januar 2017. Tallene for gruppen er justert tilbake i tid.

1 Likviditetsrisiko

1.1 Situasjonen i penge- og kapitalmarkedene

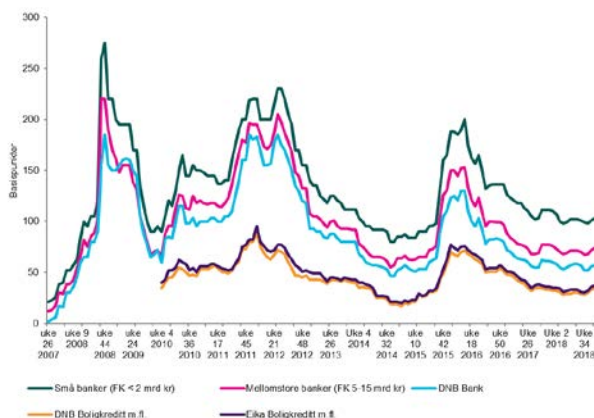
Norske banker hadde god tilgang på finansiering i tredje kvartal 2018, men prisen på finansieringen økte noe. Både pengemarkedsrenten og risikopåslagene på obligasjonsgjelden har økt, se figur 1.1 og 1.2. Etter utgangen av tredje kvartal meldes det generelt om lavere etterspørsel etter både norske og utenlandske bankers gjeldspapirer. Børsnedgang, forventning i finansmarkedene om videre renteoppgang og usikkerhet knyttet til italiensk statsgjeld og Brexit kan være faktorer som har bidratt til dette.

Figur 1.1: Utvikling i 3mnd-NIBOR siste 12 måneder.
Per 30. november 2018

Kilde: Oslo Børs

Figur 1.2: Indikative påslag for seniorobligasjoner og OMF
5 år mot 3m-NIBOR. T.o.m. uke 46 2018

Kilde: DNB Market

1.2 Likviditetsreserve

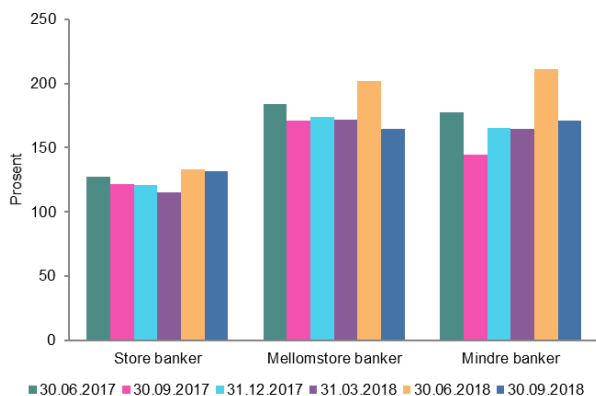
Likviditetsreservekravet, LCR, stiller krav til størrelsen på bankenes likvide eiendeler i forhold til antatt netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid under gitte stressforutsetninger.

Minstekravet til total-LCR for banker og kredittforetak er 100 prosent. Fra 30. september 2017 har det også vært krav til LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer. Minstekrav til LCR i hver signifikante valuta, med unntak av norske kroner, er tilsvarende minstekravet til total-LCR på 100 prosent. For banker og kredittforetak som har euro eller amerikanske dollar som signifikant valuta, er det fastsatt et likviditetskrav i norske kroner på minst 50 prosent. For foretak som verken har euro eller amerikanske dollar som signifikant valuta er det ikke minstekrav til likviditetsreserve i norske kroner.

1.2.1 Total-LCR

LCR for bankene samlet sett var 136 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018. Gruppen av store banker hadde en LCR på 132 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR på henholdsvis 165 og 171 prosent. Alle bankgruppene hadde en nedgang i LCR sammenlignet med utgangen av andre kvartal 2018, se figur 1.3. For de store bankene var det reduksjon i likvide eiendeler som var årsaken til nedgangen i LCR, mens for de mellomstore og mindre bankene var det i hovedsak økte nettoutbetalinger som bidro, se figur 1.4. Nettoutbetalinger kan variere mye fra måned til måned blant annet på grunn av forfall på finansiering og variasjoner i overskuddslikviditet som plasseres som innskudd i andre banker eller i sentralbanken. I juni bidrar utbetaling av skatte- og feriepengar til økt overskuddslikviditet i bankene og jevnt over høyere LCR. For de store bankene som i stor grad er mottakere av overskuddslikviditeten til andre banker er den positive effekten på LCR mindre.

Figur 1.3: Total-LCR, vektet gj.snitt

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.4: Endring i total-LCR i siste kvartal, dekomponert

Kilde: Finanstilsynet

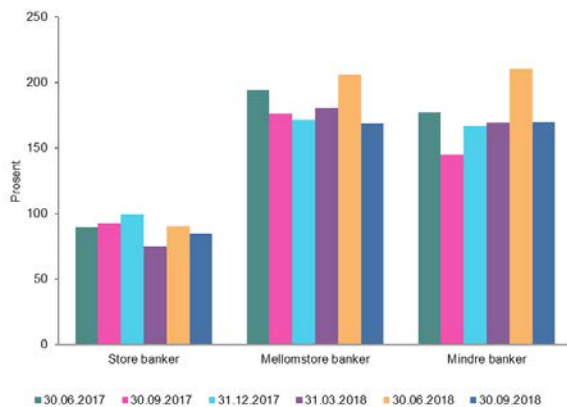
Alle foretak oppfylte minstekravene til total-LCR i juli og august 2018. I september var ett foretak, Gildeskål Sparebank, i brudd med minstekravet til total-LCR.

1.2.2 LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer

LCR i norske kroner var 100 prosent for bankene samlet sett ved utgangen av tredje kvartal 2018. Gruppen av de store bankene hadde en LCR i norske kroner på 85 prosent, mens de mellomstore og mindre bankene hadde en LCR i norske kroner på henholdsvis 169 og 170 prosent, se figur 1.5. Norske banker har i tillegg til norske kroner, dollar, euro, svenske kroner og danske kroner som signifikante valutaer, se figur 1.6.

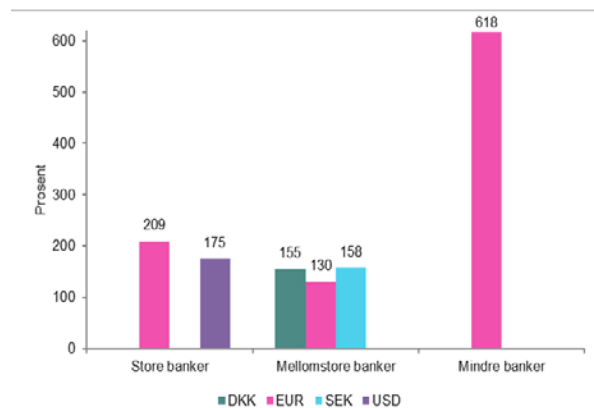
Likviditet og soliditet

Figur 1.5: NOK-LCR, vektet gj.snitt.
per 30.09.18

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.6: LCR i andre signifikante valutaer enn NOK
per 30.09.18

Kilde: Finanstilsynet

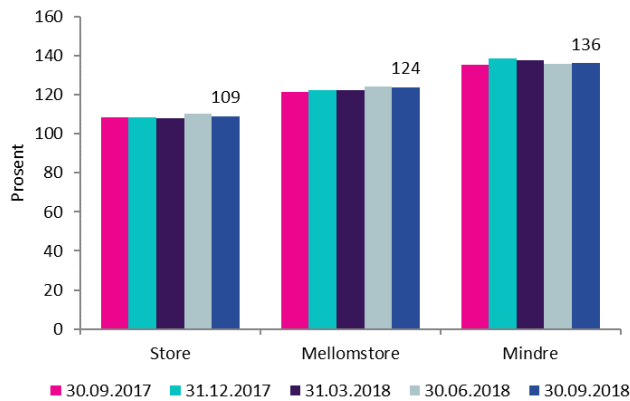
Kommunalbanken var i brudd med minstekrav i norske kroner for samtlige måneder i tredje kvartal 2018. Alle øvrige foretak oppfylte minstekravene i norske kroner, og alle foretak oppfylte minstekravene i øvrige signifikante valutaer i tredje kvartal 2018.

1.3 Stabil finansiering

For å redusere refinansieringsrisikoen er en høy andel stabil finansiering viktig. NSFR (Net Stable Funding Ratio) inngår som rapporteringskrav i CRD IV/CRR og måler bankenes tilgjengelige stabile finansiering som andel av nødvendig stabil finansiering. NSFR omfatter hele institusjonens balanse samt enkelte utenombalanseposter. Nødvendig og tilgjengelig finansiering beregnes ut fra vektorer som reflekterer henholdsvis krav til og grad av stabilitet over en tidsperiode på ett år.

NSFR beregnes på bakgrunn av Baselkomitéens anbefalinger fra oktober 2014. EU-kommisjonen la i november 2016 frem forslag til endringer i CRR/CRD IV, herunder nærmere bestemmelser knyttet til beregning av NSFR. I forslaget foreslår kommisjonen også innføring av bindende NSFR-krav på 100 prosent. Forslaget er til politisk behandling i EU, og det er ikke kjent når forslagene vil være ferdigbehandlet. Ved utgangen av tredje kvartal 2018 hadde alle norske banker en NSFR på over 100 prosent.

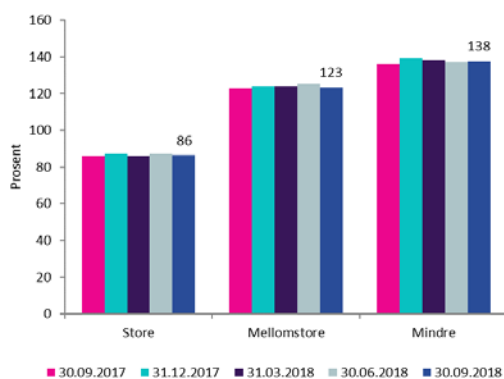
Figur 1.7: Total NSFR, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

Samlet sett for bankene var NSFR 115 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018, en nedgang på 0,8 prosentpoeng fra utgangen av andre kvartal 2018, men en økning på 1,4 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal 2017. For gruppen store banker var NSFR 1 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av andre kvartal 2018, se figur 1.7. Reduksjonen skyldes både en økning i poster som krever stabil finansiering og en reduksjon i poster som gir stabil finansiering. For gruppen mellomstore banker sank NSFR med 0,5 prosentpoeng fra andre kvartal 2018, mens gruppen av mindre banker økte NSFR med 0,4 prosentpoeng i samme periode. De store bankene har gjennomgående en lavere NSFR enn de mellomstore og de mindre bankene. Det skyldes til dels at de store bankene har en større andel markedsfinansiering enn de mellomstore og mindre bankene, og dels at en del av denne har kort løpetid. For banker som konsoliderer inn OMF-foretak får dette også en effekt på NSFR ved at utlån i sikkerhetsmassen krever en høyere andel stabil finansiering enn andre utlån. Andelen banker som konsoliderer inn OMF-foretak er høyere blant gruppen av store banker enn for mellomstore og mindre banker.

Figur 1.8: NSFR i NOK, vektet gjennomsnitt

Kilde: Finanstilsynet

Figur 1.9: NSFR i EUR og USD per 30.09.2018

Kilde: Finanstilsynet

Ved utgangen av tredje kvartal 2018 var NSFR i norske kroner 100 prosent for bankene samlet. En liten nedgang på 1 prosentpoeng fra utgangen av andre kvartal 2018. NSFR var 86 prosent for de store bankene, 123 prosent for de mellomstore bankene og 138 prosent for de mindre bankene, se figur 1.8. De store bankene finansierer, i større grad enn de øvrige bankene, sin virksomhet gjennom innlån i utenlandsk valuta. Dermed vil NSFR i norske kroner isolert sett være lavere for de store bankene sammenlignet med de øvrige. Foruten norske kroner er euro den

Likviditet og soliditet

viktigste kilden til finansiering for de store bankene. Sammenlignet med eiendeler som krever stabil finansiering i euro, utgjør tilgjengelig stabil finansiering i euro 430 prosent for de store bankene og 107 prosent for gruppen mellomstore banker. Lavere NSFR i euro for gruppen av mellomstore banker skyldes at enkelte av bankene i dette utvalget har en større andel eiendeler i euro som følge av grenseoverskridende virksomhet. For gruppen store banker er NSFR i dollar 105 prosent, se figur 1.9.

2 Soliditet

2.1 Soliditet

Pilar 1-kravet til ren kjernekapital for norske finansforetak er 12 prosent av risikovektet beregningsgrunnlag. Kravet består av minstekrav (4,5 prosent), bevaringsbuffer (2,5 prosent), systemrisikobuffer (3 prosent) og motsyklisk kapitalbuffer (2 prosent). Systemviktige banker og kredittforetak (DNB Bank ASA, inkludert norske datterselskap underlagt CRR og Kommunalbanken) har i tillegg et bufferkrav på 2 prosent, og har et samlet pilar 1-krav på 14 prosent. Pilar 2-krav kommer i tillegg, og skal også dekkes av ren kjernekapital.

Kravene til kjernekapitaldekning og kapitaldekning er henholdsvis 1,5 og 3,5 prosentpoeng høyere enn for ren kjernekapitaldekning.

2.2 Kapitaldekning

Bankenes samlede rene kjernekapitaldekning⁴, beregnet som vektet gjennomsnitt, var 15,7 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018. Det er om lag som ved utgangen av tredje kvartal i fjor, men lavere enn ved utgangen av 2017, se figur 2.1. Uvektet ren kjernekapitalandel (ren kjernekapital i forhold til forvaltningskapital) var på 7,9 prosent, som er noe høyere enn ved utgangen av samme kvartal i fjor. Innføringen av IFRS 9 økte bankenes nedskrivninger noe, men ikke så mye at det påvirket soliditetsindikatorene i nevneverdig grad. Dette skyldes dels at flere av de største bankene reduserte gruppenedskrivningene fra tredje til fjerde kvartal i 2017. Kun tre banker har valgt å ta i bruk overgangsreglene knyttet til IFRS 9⁵. Overgangsreglene innebærer at effekten av de nye tapsnedskrivningsreglene gradvis fases inn over en femårsperiode.

Sparebank 1 Gudbrandsdal, Sparebank 1 Modum og Ria Financial Services oppfylte ikke det samlede kapitalkravet ved utgangen av tredje kvartal 2018.

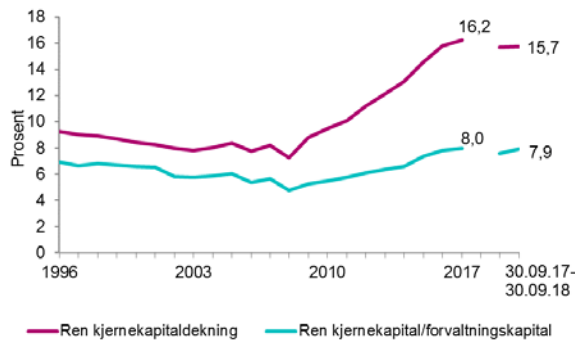
⁴ Bankenes regulatoriske kapitaldekning, på bakgrunn av innrapporterte tall. Flere banker har inkludert hele eller deler av delårsresultatet.

⁵ Se § 20 i kapitalkravsforskriften.

Likviditet og soliditet

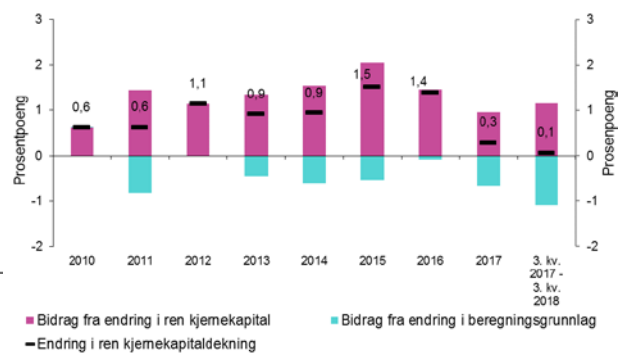
Kredittforetakenes samlede rene kjernekapitaldekning og uvektede rene kjernekapitalandel var på henholdsvis 18,2 og 6,0 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018. Den betydelige avstanden mellom risikovektet kapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel følger av at kredittforetakene har eiendeler med lave risikovekter.

Figur 2.1 Ren kjernekapitaldekning og uvektet ren kjernekapitalandel i norske banker/bankkonsern

Kilde: Finanstilsynet

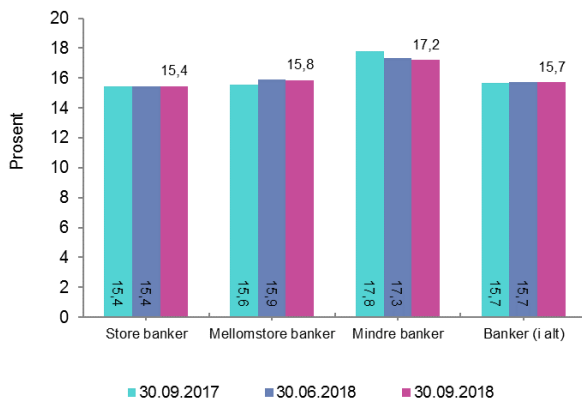
Figur 2.2 Endringer i ren kjernekapitaldekning i samtlige banker/bankkonsern (dekomponert)

Kilde: Finanstilsynet

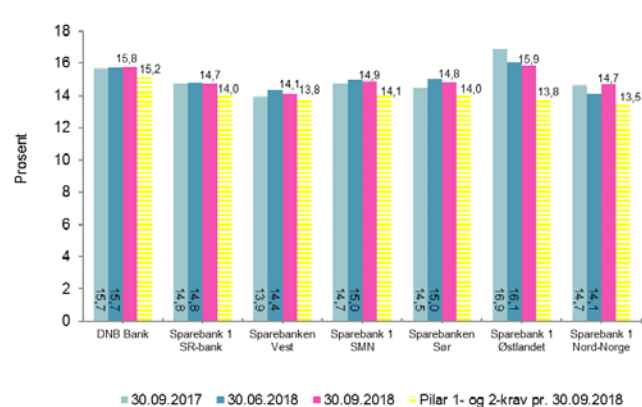
Gruppene store banker og mellomstore banker hadde om lag uendret ren kjernekapitaldekning ved utgangen av tredje kvartal 2018, sammenlignet med året før, se figur 2.3. Som følge av innkonsolidering av eierandeler i samarbeidende grupper, er ren kjernekapitaldekning i de mindre bankene lavere enn året før, men nivået er fortsatt klart høyere enn for de øvrige gruppene. Fem av de syv store bankene reduserte sin rene kjernekapitaldekning sammenlignet med utgangen av andre kvartal, se figur 2.4. Sparebank 1 Østlandet har høyest nivå til tross for at banken har ett prosentpoeng lavere ren kjernekapitaldekning enn ved utgangen av tredje kvartal i fjor.

Figur 2.3: Ren kjernekapitaldekning i norske banker/bankkonsern

Kilde: Finanstilsynet

Figur 2.4: Ren kjernekapitaldekning i de syv store bankene (konsolidert)

Kilde: Finanstilsynet

2.3 Uvektet kjernekapitalandel

Uvektet kjernekapitalandel (Leverage ratio) er definert som forholdet mellom kjernekapital og et eksponeringsmål. Det skal ikke anvendes risikovekter, men for utenombalanseeksponeringer skal det benyttes konverteringsfaktorer slik at full nominell verdi av disse ikke inkluderes. Eksponeringsmålet er dermed ikke risikosensitivt, og et minstekrav til uvektet kjernekapital vil derfor fungere som en "back stop" mot et uforsvarlig fall i beregningsgrunnlaget.

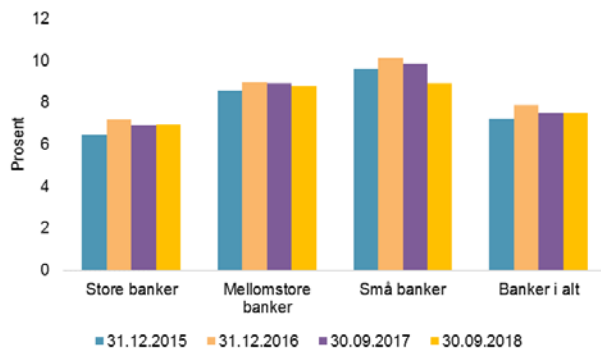
Finansdepartementet har fastsatt et minstekrav til uvektet kjernekapitalandel på 3 prosent for banker, kredittforetak mv.⁶ med virkning fra og med 30. juni 2017. Alle banker skal i tillegg oppfylle en buffer på minst 2 prosent. Systemviktige banker skal ha en ytterligere buffer på minst 1 prosent. Samtlige banker oppfyller kravet, men med noe ulik margin, se figur 2.6, hvor bankene er rangert etter høyest uvektet kjernekapitalandel.

Uvektet kjernekapitalandel for norske banker samlet var 7,5 prosent ved utgangen av tredje kvartal 2018, om lag uendret fra utgangen av tredje kvartal 2017. Til tross for at endringen for banksektoren samlet har vært liten, har uvektet kjernekapitalandel i særlig de mindre bankene falt mer, se figur 2.5. Som omtalt i Likviditets- og soliditetssrapporten per 31.03.2018, skyldes dette fallet i hovedsak innføringen av nye konsolideringsregler 1. januar 2018. Siden da har utviklingen vært stabil for de mindre bankene, og uvektet kjernekapitalandel er nå 8,9 prosent for disse bankene samlet.

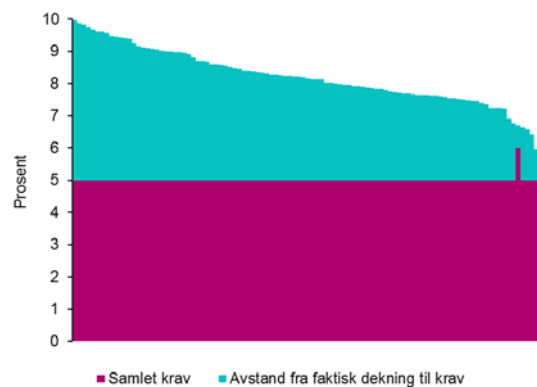
⁶ Banker, kredittforetak, finansieringsforetak, holdingforetak i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern og verdipapirforetak som har tillatelse til å yte investeringstjenester som nevnt i verdipapirhandelloven § 2-1 første ledd nr. 3 og 6.

Likviditet og soliditet

Figur 2.5: Uvektet kjernekapitalandel i norske banker/bankkonsern

Figur 2.6: Uvektet kjernekapitalandel og samlet krav

2.3 Store engasjementer

Konsentrasjonsrisiko i form av store engasjementer er en sentral del av den samlede risikovurderingen av kredittinstitusjoner. Et stort engasjement er definert som et engasjement som forut for vekting og sikkerhetsstillelser utgjør mer enn 10 prosent av ansvarlig kapital. Regelverket om store engasjementer legger formelle begrensninger på hvor store enkeltengasjement en kredittinstitusjon kan ha, der det som hovedregel ikke er lov til å la et enkelt engasjement overskride 25 prosent av netto ansvarlig kapital.

Per 30.09.18 var tre norske kredittinstitusjoner, Optin Bank ASA, Arvato Finance AS og Sergel Finans AS, i brudd med regelverket om store engasjementer,

